

MARC TEÒRIC I METODOLÒGIC

Escrit per: Mar Camarasa

Amb la col·laboració de: Daniela Heim

SURT. Associació de Dones per la Inserció Laboral

Setembre del 2007

ÍNDEX

PREÀMBLE.....	3
INTRODUCCIÓ	3
1. MARC TEÒRIC	4
1.1. Els indicadors socials com el marc dels Indicadors dels Efectes de la Violència de Gènere	5
1.2. Objectius dels GVEI (Indicadors d'Efectes de la Violència de Gènere)	8
1.3. Conceptes: Violència de gènere, violència contra les dones i efectes de la violència de gènere.....	9
1.4. Tipus de violència en les que ens centrarem.....	17
2. L'APROXIMACIÓ METODOLÒGICA	18
A. Entrevistes individuals amb dones	19
2.1. Grup diana	19
2.2. Mostra i criteris per a la selecció de les dones.....	20
2.3. Aproximació i contacte amb les dones. Qüestions ètiques.	21
2.4. Guia per l'entrevista	22
B. Grups de discussió amb persones expertes.....	28

PREÀMBLE

Tenint en compte la discussió mantinguda al principi d'aquest projecte en relació a la proposta teòrica i metodològica preliminar, aquest document ofereix una proposta definitiva.

Per tal d'aconseguir aquest objectiu, hem tractat de reunir les diferents contribucions realitzades per totes les entitats sòcies al llarg d'aquests dos mesos fetes via e-mail i durant dues reunions celebrades a Barcelona, així com també el primer document de discussió llençat a l'inici del projecte.

INTRODUCCIÓ

L'objectiu del projecte GVEI (Gender Violence Effects Indicators – Indicadors dels Efectes de la Violència de Gènere) és dissenyar indicadors socials per mesurar els efectes de la violència de gènere sobre la vida de les dones, partint de la hipòtesi que els indicadors de violència de gènere actuals no presten atenció als efectes que aquesta violència té sobre la seva vida quotidiana.

Els indicadors socials són eines quantitatives que reflecteixen una conceptualització específica sobre un fenomen social. Depenent del concepte utilitzat i particularment de les dimensions de la realitat social incloses al concepte, designarem diferents indicadors socials per mesurar-lo. A la primera part del marc teòric (1.1) farem referència al concepte d'indicadors socials i presentarem el procés per a construir els GVEI, tot precisant els objectius que busquem a partir del disseny de nous indicadors (punt 1.2).

A la secció 1.3, i per tal d'abordar un dels principals problemes en relació amb els conceptes que hi ha darrera dels indicadors socials per a mesurar els efectes de la VCD (violència contra les dones) per la vida de les dones, definirem què és el que entenem per violència de gènere (VG) i per efectes de la violència de gènere. La proposta actual també està basada (igual que l'anterior) amb el concepte de VCD de la Declaració de Beijing¹; tenint en compte que VCD és una expressió de la VG. En

---

¹ Quarta conferència mundial de les dones, Beijing, 1995.

aquest sentit, tal i com està especificat més endavant, VG és un concepte que, mentre emfatitza la dimensió de gènere de la VCD, al mateix temps la situa dins un context més ampli.

A partir del marc teòric, i tenint en compte que aquest projecte està basat en una recerca qualitativa, en el segon capítol abordarem la proposta metodològica, tot definint el procés, l'estructura, les eines per al treball de camp i els grups de discussió. En particular, l'enfocament metodològic tractarà els assumptes següents:

A. Entrevistes en profunditat amb dones:

- Grup diana.
- Mostra i criteris de selecció de dones per ser entrevistades.
- Maneres de contactar i dirigir-se a dones i temes ètics.
- Guia per a les entrevistes de les dones: dimensions i variables.

B. Grups de discussió.

1. MARC TEÒRIC

Tant les teories feministes com els moviments feministes han demostrat que el coneixement no pot ser neutre o objectiu. Tradicionalment, els i les investigadors/es han anat creant coneixement partint de les perspectives i comportaments dominants de la societat, que ha estat el masculí (androcentrisme). Com a conseqüència, el coneixement ha estat cec a les condicions històriques, polítiques, socials i personals específiques sobre les quals es comunicava, fent invisibles les diferències de gènere. Les epistemologies feministes han afirmat que el coneixement és dinàmic, relatiu i variable i que no es pot considerar un propòsit en si mateix, sinó un procés.

Tenint en compte aquesta idea, la proposta teòrica i metodològica d'aquest projecte es basa en els principis següents:

- Les desigualtats de gènere i la promoció dels drets, interessos i problemes de les dones són la base comuna dels estudis feministes i les seves preocupacions epistemològiques, malgrat el fet que hi ha molts significats de gènere i que el concepte en sí mateix ha estat criticat (ex. Butler, 2000; Breines, Connell and Eide, 2000);

- La violència contra les dones “constitueix una violació dels drets i de les principals llibertats de les dones i deteriora o anul·la l'exercici d'aquests drets i llibertats” (Declaració sobre l'eliminació de violència contra les dones, NNUU, Resolució d'assemblea General 48/1004 del 20 de Desembre del 2003);
- Hi ha moltes expressions de violència en contra les dones i de noves en poden aparèixer segons el desenvolupament dels canvis socials i de les dinàmiques socials;
- La violència en contra de les dones té efectes múltiples i multidimensionals, però tots tenen en comú el denominador d'estar basats en el gènere;
- Des de la perspectiva feminista, la millor manera de saber alguna cosa sobre la violència de gènere i els seus efectes és a partir de sentir què en pensen les dones que han patit aquest fenomen.

1.1. Els indicadors socials com el marc dels Indicadors dels Efectes de la Violència de Gènere

Els indicadors socials són unitats d'informació respecte un fet social; aquests són mesures quantitatives aproximades d'un fenomen social, que mostren la seva presència o la seva absència en la realitat social². Els indicadors són dades quantitatives que normalment són presentats com a una “*informació estadística escollida específicament per trobar-se amb un problema econòmic, demogràfic o un problema o qüestió social. Els indicadors poden ser una xifra senzilla o de distribució, que poden ser expressats com a números, percentatges, índex o ratios*”³. Així doncs, el desafiament, és captar informació qualitativa i transferir-la a indicadors quantitius per tal de donar visibilitat a un fenomen social.

---

² SURT, Gabàs, A. (2003) Methodological proposals for the design of social indicators, in the project GENDER INDICATORS AGAINST SOCIAL EXCLUSION, Transnational Exchange Programme Phase I and Phase II. Employment and Social Affairs. European Comisió (2002-2004).

³ HEDMAN, BIRGITTA, PERCUCCI, FRANCESCA, SUNDSTRÖM, PEHR, *Engendering Statistics, a Tool for Change*. Statistics Sweden, 1996. Cited in EUROPEAN WOMEN'S LOBBY, *Towards a common European Framework to monitor progress in combating violence against women*. EWL, 2001.

En aquest sentit, els indicadors socials poden ser eines útils en la planificació, l'elaboració de polítiques, la investigació i la supervisió general de la societat i de les condicions de vida. Stuart Rice⁴ va afirmar que *“els indicadors socials es necessiten per trobar camins a través del laberint de les connexions a la societat. Els indicadors, doncs, defineixen estats socials i problemes socials, i tracen tendències, els quals, per mitjà de l'enginyeria social poden guiar-nos cap als objectius socials formulats a l'hora de fer planificació social”*. Per nosaltres, aquesta definició engloba dos elements centrals en la racionalitat i el propòsit dels indicadors socials, els quals poden ser aplicats al projecte GVEI:

- Els indicadors socials poden tenir una funció descriptiva (la descripció d'estats socials i la tendència del canvi social).
- Les eines analítiques que poden arribar a ser a l'hora de dur a terme polítiques, planejar-les o avaluar-les.⁵

Sobre la base d'aquesta concepció, els indicadors resultants del GVEI han d'intentar descriure i mesurar els efectes multidimensionals de la VG sobre la vida de les dones i, al mateix temps, servir per a la planificació i realització de polítiques en el futur, per tal de dissenyar polítiques integrals que donin respostes a aquest fenomen i a les dones que el pateixen.

Hi ha diferents definicions, tipus i processos de mesura en relació als indicadors socials que aquí no tractarem. Tanmateix, és notable assenyalar els criteris que, segons persones expertes, els indicadors haurien d'acomplir⁶. En concret, els indicadors desitjables són els:

- Indicadors que provenen de la teoria utilitzada com a marc de la recerca, i indicadors que responen els objectius del projecte.
- Indicadors que són mesures directes del fenomen analitzat.
- Indicadors de resultat (aquells indicadors que informen sobre l'estat del fenomen) i no indicadors de mitjans (que informen sobre els recursos adreçats des de la societat al fenomen social).

---

⁴ UNESCO (1974), “Social Indicators: problems of definition and of selection” in *Reports and papers in the social sciences*. No. 30.

⁵ Idem.

⁶ SURT, Gabàs, A. (2003) Methodological proposals for the design of social indicators, in the project GENDER INDICATORS AGAINST SOCIAL EXCLUSION, Transnational Exchange Programme Phase I and Phase II. Employment and Social Affairs. European Comisión (2002-2004).

- Indicadors vàlids, que són aquells que no estan afectats per “els indicadors participants” (uns altres indicadors que determinen els que estan seleccionats).
- Indicadors que poden ser integrats o desintegrats.
- Indicadors precisos i indicadors que poden ser fàcilment interpretats.
- La selecció d'indicadors no ha d'estar condicionada per l'existència de dades satisfactòries. En aquest sentit, pot ser útil distingir entre “indicadors possibles”, aquells que poden ser calculats utilitzant dades estadístiques existents, i, “indicadors desitjables”, aquells que no poden ser calculats perquè no hi ha dades disponibles.
- Finalment, les persones expertes recomanen evitar “indicadors redundants”. El propòsit ha de ser el de capturar el màxim d'informació amb el mínim d'indicadors.

Els i les analistes socials assenyalen que els indicadors socials sempre són mesures aproximades. Es tracta de mesures probabilístiques que mai poden capturar el fenomen en tota la seva extensió. De fet, el que els indicadors socials fan és aportar aproximacions a la nostra concepció de la realitat. Per tant, és molt important que els indicadors socials es basin en un marc teòric i conceptual, en el qual es definirà la nostra forma d'entendre un fenomen social determinat. En aquest sentit, com diu Gabàs⁷, designarem indicadors socials en funció de la nostra conceptualització del fenomen. En funció de la definició d'aquest fenomen, de les dimensions en les que ens centrem, i depenent de les característiques que utilitzem per a descriure'l, designarem diferents indicadors. Aquesta és la raó per la qual una anàlisi teòrica prèvia del fenomen social és una part essencial del procés per a designar indicadors socials.

Un fenomen social pot ser conceptualitzat d'una manera diferent i cada concepte admet diferents definicions. Per això, les eleccions metodològiques i teòriques determinaran el procés de disseny d'indicadors socials. Així és com alguns autors consideren que darrera de qualsevol sistema d'indicadors, hi ha un enfocament polític i ideològic que prové del marc teòric seleccionat⁸.

---

⁷ SURT, Gabàs, A. (2003) Methodological proposals for the design of social indicators, in the project GENDER INDICATORS AGAINST SOCIAL EXCLUSION, Transnational Exchange Programme Phase I and Phase II. Employment and Social Affairs. European Comisión (2002-2004).

⁸ CARRASCO, CRISTINA; DOMÍNGUEZ, MARIUS. Nous indicadors de treball i gènere. Una proposta metodològica (New labour and gender indicators. A methodological proposal. Barcelona societat/12. Revista d'informació i estudis socials (Review of information and social studies). Ajuntament de Barcelona. 2003.

Basant-nos en la metodologia utilitzada a anteriors projectes de SURT de creació d'indicadors socials (Indicadors de gènere en contra de l'exclusió social), proposarem el següent procés metodològic per al GVEI:

- Una definició dels objectius del projecte: perquè volem designar un sistema d'indicadors d'efectes de la violència de gènere, quin tipus d'aplicació estem buscant, què volem abastar, etc.;
- L'anàlisi conceptual i teòrica del fenomen que volem analitzar, establint el marc teòric, que serà la base del sistema d'indicadors. Per als propòsits de GVEI, això implica definir cuidadosament el marc teòric i els conceptes de VG, VCD i GVEI, i establir una llista de les principals dimensions dels efectes que guiaran els nous indicadors proposats.
- Treball de camp: recuperar la veu de les dones que pateixen VG i recopilar informació qualitativa sobre els efectes d'aquesta particular forma de violència a partir de les dones i les persones expertes, mitjançant la realització d'entrevistes en profunditat i grups de discussió.
- Deconstruir els conceptes creant noves variables qualitatives d'acord amb els resultats del treball de camp, que pretén recollir els efectes de la VG sobre la vida de les dones.
- Transformar la informació qualitativa a indicadors quantitativs, és a dir, fer el disseny real d'indicadors com a mesures quantitatives dels efectes de la VG.
- Analitzar la viabilitat dels nous indicadors d'acord amb les dades existents distingint entre "indicadors possibles" i "indicadors desitjables".
- Recomanacions sobre la necessitat de bases de dades per a poder implementar indicadors dels efectes de la VG i dissenyar respostes polítiques integrals per a les dones.

1.2. Objectius dels GVEI (Indicadors d'Efectes de la Violència de Gènere)

Aquest projecte té l'objectiu de dissenyar indicadors dels efectes de la VG per tal de mesurar i visibilitzar els efectes multidimensionals de la VG sobre la vida de les dones. La racionalitat darrera els indicadors és:

- Fer visible i mesurar els efectes dels episodis de VG sobre múltiples esferes de la vida de les dones que normalment es mantenen invisibles (més enllà de les conseqüències en salut, dimensions com la laboral, familiar, relacions socials,

participació a la esfera pública, allotjament, etc., seran explorades). De fet, estudis previs han demostrat que el fet de patir VG té un efecte holístic en el sentit que es converteix en un factor transversal que afecta a les dones en totes les esferes de la seva vida. Amb els indicadors, doncs, en primer lloc es buscarà mesurar i fer visibles aquests efectes múltiples.

- Disposar d'informació i dades per a dissenyar polítiques integrals per a ajudar a les dones que pateixen VG.
- Millorar les polítiques socials per a combatre la VG.

1.3. **Conceptes: Violència de gènere, violència contra les dones i efectes de la violència de gènere.**

Hi ha moltes formes d'anomenar la violència contra les dones. Termes com “violència domèstica”, “violència de l'home”, violència sexista” i “violència domèstica en contra de la dona” són els que normalment s'utilitzen per a conceptualitzar aquest tipus de violència, però els seus significats poden ser diferents.

La quarta conferència de dones del món, celebrada a Beijing l'any 1995, va descriure la **violència en contra la dona (VCD)** com un fet social que consisteix en “*qualsevol acte de violència basat en el gènere, que pot resultar o de fet resulta en mal físic, sexual o psicològic, incloent amenaça, coacció o privació arbitrària de la llibertat tant en la vida pública com privada*”⁹.

Així, VCD pot ser considerada com una violència basada en el gènere, entenent **gènere** com el conjunt de rols, drets, representacions, expectatives i valors assignats a cada sexe; aquesta construcció socio-cultural sobre què és femení i què és masculí col·loca homes i dones en diferents posicions a la societat, establint relacions de poder entre ells i posant a les dones en una situació d'inferioritat i menys valorada. En aquest

---

⁹ Platform for action. Item 113 - Fourth World Women's Conference.

sentit, gènere “es refereix a l’organització social de les relacions entre els sexes i a la fonamental distinció de la qualitat social”¹⁰.

Com van dir Russo o Pirlott, a la “societat occidental, el gènere està típicament organitzat al voltant de les categories socials de mascle versus femella al naixement, d’acord amb el sexe biològic”. En aquest sentit “el gènere defineix la conveniència de certes característiques conductuals, psicològiques i socials d’homes i dones al llarg del cicle de la vida, i forma el camí que construïm nosaltres mateixos”¹¹. Així, els nens, en el procés de socialització, interioritzen els rols associats al seu sexe, reproduint la divisió de gènere on la dona es troba en una posició de subordinació, menys poder, reconeixement i recursos que els homes. A la nostra societat patriarcal, la masculinitat està associada normalment amb el poder, la dominació i el control sobre les dones i, com diu McHugh “la violència és un dels mitjans pel qual l’home pot reproduir la seva masculinitat”¹² també; aquesta tendència masculina ha estat tradicionalment legitimada i vista com a quelcom natural. Per tant, aquest model dominant és amb el que inevitablement creixen els nens i es construeixen a sí mateixos.

Per tant, tal i com reivindica Godenzi, entenem que “la violència dels homes envers les dones és tant un significat com una expressió de les condicions de desigualtat entre els homes i les dones”¹³. En altres paraules, la VCD cal que sigui entesa com “una manifestació de les relacions de poder històricament desiguals entre homes i dones, que han portat la dominació i discriminació contra dones per homes i la prevenció de l’avenç de les dones”¹⁴. Aquesta violència basada en el gènere es perpetua en contra les dones per la única raó de ser dones¹⁵.

Per això, VCD pot ser considerada com l’expressió més important de la violència de gènere, entenent que VG es tracta d’un concepte més ampli ja que pot abarcar qualsevol tipus de violència (normalment d’homes en contra de dones però no

---

¹⁰ Sunnari V., Kangasvuo, J. And Heikkinen, M. (2002), *Gendered and Sexualised Violence in Educational Environments*. Oulu. 2003.

¹¹ Russo, N and Pirlott, A. “Gender-Based violence. Concepts, methods and findings” in *Annals New York Academy of Sciences*, 1087, p. 178-205, 2006.

¹² Anderson and Umberson, 2001. Cited in *Understanding gender and Intimate Partner Abuse*, McHugh, M. Sex Roles, vol. 52, n 11/12, June 2005.

¹³ Godenzi A., in Breines, I.; Connell, R; Eide, I, (eds). *Male Roles and Masculinities: A Culture of Peace Perspective*. UNESCO, 2000, Paris.

¹⁴ Godenzi A., in Breines, I.; Connell, R; Eide, I, (eds). *Male Roles and Masculinities: A Culture of Peace Perspective*. UNESCO, 2000, Paris.

¹⁵ Godenzi A., in Breines, I.; Connell, R; Eide, I, (eds). *Male Roles and Masculinities: A Culture of Peace Perspective*. UNESCO, 2000, Paris.

únicament) com a conseqüència de les relacions de gènere i de la distribució desigual de poder entre els gèneres. Pel propòsit d'aquest projecte, al parlar de VG, ens referirem a la violència de gènere perpetuada en contra de les dones, que és constituïda per:

“qualsevol tipus de violència en contra les dones com a representació de la discriminació i la desigualtat, emmarcada en un sistema arcaic i estructural de relacions de poder entre els homes i les dones, que s’expressa a qualsevol esfera de la vida (privada o pública), a través de danys econòmics, físics o psicològics, incloent amenaces, intimidacions, o coaccions, que poden o realment resulten en lesions o sofriments físics, sexuals o psicològics”¹⁶.

Creiem que *“els rols i les expectatives de gènere, el fet de ser home, la objectivació sexual i les discrepàncies en el poder i l’status han legitimat i ajudat a perpetuar la violència contra les dones, deixant-la invisible”¹⁷*. Moltes institucions també reforcen i perpetuen aquests drets i desigualtats, que són les arrels de la violència de gènere. Per això, aquesta violència pot tenir lloc a qualsevol esfera de la vida. En altres paraules, les desigualtats de gènere son reproduïdes a casa, al mercat laboral i al lloc de treball, a l’educació, etc.

Els dos focus més importants del GVEI seran la VG perpetuada pels homes en les relacions íntimes, que es tracta d’una de les manifestacions de VG més conegudes, encara que en les últimes dècades s’havia considerat (i encara ara en molts països) un problema privat; i la VG experimentada al lloc de treball. La situació de desigualtat de les dones al mercat de treball és visible i reconeguda en moltes societats occidentals; això també és una conseqüència de la divisió de gènere i de les relacions desequilibrades de poder entre els gèneres. Així, la divisió sexual del treball i els valors patriarcals, reforcen i mantenen el desavantatge de la situació de les dones, que en molts casos, porta a la discriminació de gènere i la violència en contra d’elles.

La VG en el lloc de treball pot ser definida per tres eixos, tres dimensions d’un mateix problema: VCD, on la violència és entesa com una eina del poder de gènere; en un context de treball sexista que està basat i reproduïx moltes discriminacions en contra

---

¹⁶ Platform for action. Item 118 - Fourth World Women’s Conference. 1995

¹⁶ Russo, N and Pirlott, A. “Gender-Based violence. Concepts, methods and findings” in *Annals New York*

¹⁷ Russo, N and Pirlott, A. “Gender-Based violence. Concepts, methods and findings” in *Annals New York Academy of Sciences*, 1087, p. 178-205, 2006.

de les dones (una dimensió més cultural i més visible); i en un context d'abús de poder de gèneres i, en molts casos, de jerarquia¹⁸.

Aquesta situació de desigualtats de les relacions de gènere és visible en totes les esferes de la vida, com per exemple entre dones treballadores i homes empresaris, marits i mullers, dones atletes i homes entrenadors, etc., i manté la legitimitat de la violència perpetuada per homes¹⁹. Com a resultat, la realitat és que dones i noies experimenten violència de gènere al llarg de la seva vida, a casa, a les escoles, a les esglésies, als llocs de treball, als llocs públics i àmbits terapèutics²⁰. Kelly²¹, va realitzar una recerca al Regne Unit on va trobar que moltes dones experimenten violència sexual en la seva vida quotidiana. Ella utilitza el concepte de “continuum de violència” per a referir-se, per una banda, al fet que el denominador comú de violència sexual és que els homes utilitzen diferents formes d'abús, coacció i força per a controlar les dones. I, per altra banda, per referir-se al fet que es pot passar d'un element a un altre sense poder-ho distingir, ja que constitueix una gamma d'abusos i coaccions que les dones experimenten. Kelly diu que aquest últim significat serveix per explicar que, depenent de la manera subjectiva en que les dones defineixin les experiències que tenen, aquestes experiències cauran o s'introduiran dins d'una categoria ja donada o d'una altra, com per exemple, la d'assetjament sexual. Ella subratlla que aquest continuum de violència fa referència al fet que *“la violència sexual existeix en la majoria de vides de les dones, mentre que la forma que pren, com elles la defineixen i l'impacte que té sobre elles varia en el temps”*. En aquest sentit, el continuum de violència també es refereix al fet que, d'entre el ventall d'abusos que les dones poden experimentar, les formes més comunes i diàries de violència es podrien considerar part del comportament masculí, i, com a conseqüència, les dones podrien no definir aquestes formes com a abusos.

La idea de continuum de violència va en la línia de la nostra idea de construcció de gènere i, en aquest sentit, és interessant de tenir-ho en ment per dues raons importants: per una banda, perquè recupera la idea de que les dones, pel sol fet de ser dones, estan exposades a la violència dels homes en la totalitat de la seva vida quotidiana i en totes les esferes de la vida.

---

¹⁸ Instituto de la Mujer (2006), El acoso sexual de las mujeres en el ámbito laboral. Estudios e investigaciones. MTAS.

¹⁹ Russo, N and Pirlott, A. “Gender-Based violence. Concepts, methods and findings” in *Annals New York Academy of Sciences*, 1087, p. 178-205, 2006.

²⁰ Russo, N and Pirlott, A. “Gender-Based violence. Concepts, methods and findings” in *Annals New York Academy of Sciences*, 1087, p. 178-205, 2006.

²¹ Idem.

Per altra banda, el continuum de violència també es refereix als abusos continus que passen d'un a l'altre, des del més comú al més extrem. En aquest continu, l'abús quotidià més comú pot ser interioritzat per la dona, com a conseqüència de la transmissió social i cultural dels rols, les expectatives i els drets de gènere com a natural. Les dones, per tant, poden no reconèixer i tolerar aquests abusos. A més a més, el continuum de violència, també diu que els abusos no són factors aïllats sinó part d'un procés. La definició d'abús canvia entre dones i també canvia al llarg del temps.

Des d'aquesta perspectiva, les dones, per la sola raó de ser dones estan exposades a varies formes de violència de gènere al llarg de la seva vida. Un article de posicionament del Lobby de Dones Europeu reflecteix aquesta idea dient que: *“la violència contra les dones és un continu, un concepte que es refereix a una sèrie d'atacs físics, verbals i sexuals comesos pels homes sobre les dones, incloent qualsevol acte físic, visual, verbal o sexual experimentat per la dona o la nena, en un moment donat o més endavant, així com qualsevol amenaça, invasió o assalt que té l'efecte de ferir-la o degradar-la i deixar-la fora de control de la seva intimitat”²².*

En el present projecte, mantindrem aquesta perspectiva com a marc general i, encara que fixarem la nostra atenció en dones que reconeixen que han experimentat violència de gènere en l'àmbit de la parella i/o en el lloc de treball, pot ser que descobrim si han patit violència en altres esferes de la vida.

Conceptualització dels efectes de la GV

Aquest projecte comença amb la hipòtesis que la VG té efectes múltiples i multidimensionals per a la vida de les dones. En altres paraules, patir un fenomen tan brutal té conseqüències en diverses esferes de la vida de les dones com la salut, la feina, la família, les relacions socials, l'habitatge, la participació social i política, les relacions afectives, etc. Així, la VG té un impacte inqüestionable sobre la qualitat de la vida de les dones, reduint les seves capacitats de desenvolupament i de benestar i

---

²² European Women's Lobby (EWL) *Violence against women - an obstacle to equality of women and men*. http://www.womenlobby.org/site/1abstract.asp?DocID=702&v1ID=&RevID=&namePage=&pageParent=&DocID_sousmenu=

impedint a les dones que visquin segures. Com diu Carrasco²³, la falta de seguretat implica que les dones no puguin viure en llibertat i benestar i que, per tant, no puguin gaudir plenament dels drets ni tenir possibilitats d'accedir a un projecte de vida propi. En aquest sentit, considerem que la VG és un factor transversal que afecta i creua totes les dimensions de la vida de les dones, reduint el seu benestar social i personal, deteriorant la seva qualitat de vida i augmentant la seva vulnerabilitat en una societat on les dones es troben ja en una situació de desigualtat respecte els homes.

D'acord amb aquesta perspectiva, la VG pot esdevenir un factor d'empobriment, entès en un sentit ampli, és a dir, com un factor d'exclusió social. Així, entenent que l'exclusió social és un procés dinàmic i multidimensional que impedeix a una persona gaudir de la seva autonomia individual i dels seus drets a participar en les esferes social, comunitària, econòmica, educativa, laboral,..., podem afirmar que la VG, ja que afecta a totes aquestes dimensions i deteriora les capacitats de les dones, pot empènyer a les dones cap a processos d'exclusió social i situacions de pobresa.

Tenint en compte l'experiència de treball de SURT amb dones que han patit violència de gènere així com recerques prèvies realitzades en l'àmbit dels efectes de la violència de gènere, hem descomposat el concepte *efectes de la VG* en 9 dimensions. Aquestes dimensions són factors claus que explicarien les conseqüències que la VG té o ha tingut sobre la vida de les dones. Concretament, les 9 dimensions de la vida de les dones que s'exploraran en el present projecte són les següents:

- Salut: aquesta dimensió fa referència a les conseqüències que, d'acord amb les experiències de les dones, la VG té o ha tingut per elles a nivell psicològic, físic i sexual.
- Habitatge: aquesta dimensió es refereix als efectes de la VG en termes d'habitatge, incloent canvis de residència, estades en cases d'acollida, etc.
- Legal: aquesta dimensió afecta als procediments legals que han tingut lloc com a conseqüència de la VG.
- Econòmica: aquesta dimensió fa referència als efectes que el fet de patir VG ha tingut a nivell econòmic per a les dones.
- Treball: aquesta dimensió aborda les conseqüències que a nivell laboral la VG té per a les dones, tant en quant a l'ocupació, l'ocupabilitat, el rendiment en el treball, etc.

---

²³ Carrasco, C. (2006) Estadístiques sota sospita. Proposta de nous indicadors des de l'experiència femenina. Institut Català de les Dones. Barcelona.

- Fills/es: aquesta dimensió cobreix com la VG afecta a les dones en relació amb els seus fills/es en termes de comunicació, relació, cura, responsabilitats econòmiques, custòdia, etc.
- Relacions socials: aquesta dimensió aborda les conseqüències que la VG té per a les dones en l'àmbit de les xarxes socials, amistats, activitats culturals i de lleure, participació a nivell associatiu, etc.
- Relacions amb els homes en general: aquesta dimensió fa referència a les conseqüències que la VG té per a les dones en quant a les seves relacions amb homes, en un sentit genèric i també afectiu.
- Relacions íntimes: aquesta dimensió es refereix als efectes que patir VG pot tenir per les dones a l'hora de considerar mantenir relacions íntimes.

No obstant, noves i diferents dimensions que ara poden ser invisibles, poden sorgir a partir del treball de camp amb dones i persones expertes.

Per mitjà de recuperar les experiències de les dones que han patit VG, analitzarem (des d'una perspectiva de gènere) els efectes que la VG té en totes aquestes dimensions de la seva vida i, com a resultat, totes aquestes dimensions seran alimentades de variables clau. Seguidament, aquestes variables qualitatives seran transformades en indicadors quantitius.

Així doncs, sobre la base de la informació recopilada per mitjà de les entrevistes i grups de discussió, els indicadors dels efectes de la VG seran dissenyats, amb la finalitat de capturar i mesurar l'extensió d'aquests efectes multidimensionals. Aquests indicadors poden, també, alertar-nos dels riscos d'exclusió social de les dones que pateixen VG.

Principals expressions de la violència de gènere

Entre les diferents expressions de violència de gènere²⁴, i de forma il·lustrativa remarcuem les següents:

- Violència física: l'acció intencional o negligent o l'omissió en contra el cos de la dona que pot resultar o, de fet dona lloc, a ferides físiques.

---

²⁴ Hem optat expressament per obviar en aquest document altres tipus de violència en contra les dones tals com la violència duta a terme o tolerada pel govern o els seus agents o oficials, o la violació dels drets de les dones dins dels conflictes armats, entre d'altres, perquè aquestes formes de violència contra dones romanen fora del límit i l'abast del projecte GVEI.

- Violència psicològica: qualsevol tipus d'acció intencional o d'omissió, com amenaces, humiliacions, vexacions, exigències d'obediència o submissió, coacció verbal, abús verbal, aïllament, *stalking*, privació o limitació de la llibertat, que poden resultar o resulten en sofriment psicològic, mal o pèrdua d'autoestima.
- Assetjament sexual, violència sexual o abusos sexuals contra les dones: incloent exhibició, vigilància o qualsevol comportament de caire sexual imposat a la dona sense el seu consentiment, mitjançant la violència, intimidació, la manipulació emocional, les relacions sexuals forçades, la persecució o *stalking*, etc., independentment de la relació entre la víctima i el maltractador.
- Violència econòmica: privació intencionada o no justificada o limitació dels recursos econòmics de la dona o de la seva família que pot comportar o, de fet, comporta danys físics o psicològics, ferides o sofriments a la dona o als seus fills/es²⁵.

Principals esferes de la vida afectades per la violència de gènere

La VG és un fenomen que té lloc en totes les esferes de la vida. Amb la provisió de que estem parlant només sobre algunes expressions d'aquest tipus de violència (veure nota 24 a peu de pàgina), remarquem les següents:

- Context de relació de parella: inclou violència física, psicològica, sexual i/o econòmica en contra la dona, causada per la seva parella o exparella, o per alguna altra persona que hagi tingut una relació similar amb la dona.
- Context familiar: inclou violència física, psicològica, sexual i/o econòmica en contra la dona o/i els seus fills causada per algun membre de la família (apart de la parella, que s'inclou al concepte de dalt), i que està condicionada per les relacions familiars afectives i emocionals.
- Context del lloc de treball: inclou violència física, psicològica, econòmica o sexual que normalment, tot i que no únicament, adopta la forma de l'anomenat

---

²⁵ Aquestes expressions de violència contra les dones també estan recollides per l' Avantprojecte de Llei "Llei dels drets de les dones per a la eliminació de la violència masculina" (Govern Català, Gener del 2006).

“assetjament sexual” o “assetjament per raó de sexe”. Nosaltres definim “assetjament sexual” com un comportament indesitjable de naturalesa sexual (incloent abús verbal, gesticulacions i accions físiques), amb el propòsit d’atemptar contra la dignitat d’una persona, mitjançant la creació d’un ambient intimidant, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molestant. Per altra banda, entenem “assetjament per raó de sexe” com una situació en la que la persona, a la seva feina o en activitats de formació, pateix un comportament no desitjat en relació al sexe, amb el propòsit d’atemptar contra la seva dignitat i per mitjà de la creació d’un ambient intimidant, hostil, humiliant, degradant, ofensiu o molest.

- Context social o comunitari: inclou violència física, psicològica o sexual en contra la dona, com per exemple agressions sexuals (violació i qualsevol altre tipus d’agressió sexual on el sexe és l’arma per demostrar el poder dels homes envers les dones), assetjament sexual, matrimoni forçat, mutilació genital, esclavatge sexual, tràfic de dones, crims en contra dels drets sexuals o reproductius, etc.
- Qualsevol altre tipus de violència en contra les dones basada en el gènere amb el propòsit d’atemptar en contra de la seva dignitat, integritat o llibertat.

1.4. Tipus de violència en les que ens centrarem

Tenint en compte, per una banda, la naturalesa i les característiques del projecte GVEI i, per l’altra, la complexitat del fenomen de la VG, en aquest projecte ens centrarem en dos tipus de VG:

- La VG en el context de relacions de parella: enteses com a abusos físics, psicològics, sexuals i/o econòmics²⁶ d’una dona per part del seu company o excompany/s o per una altra persona que té o ha tingut una relació similar amb ella.
- La VG en el lloc de treball: entesa com a qualsevol tipus de discriminació o acte violent (físic, psicològic, econòmic o sexual) dirigit a les dones que té lloc en el context laboral i que està basat en el gènere. Així, la violència i la discriminació

---

²⁶ Les definicions d’abús físic, psicològic, sexual i econòmic són les referides abans.

s'utilitzen com a mecanisme de poder de gènere en contra les dones, les quals estan en una posició de desigualtat envers els homes, en una esfera que tradicionalment ha estat dominada pels homes. Entre d'altres, pot incloure, assetjament sexual²⁷, discriminació salarial, assetjament psicològic, discriminació per maternitat, etc. En el GVEI ens centrarem en actes de VG que tinguin lloc a l'esfera de les relacions laborals (és a dir, entre l'empresari i l'empleada o entre empleat i empleada) i que són comeses per homes.

2. L'APROXIMACIÓ METODOLÒGICA

L'aproximació metodològica pel GVEI està basada en mètodes de recerca qualitativa. En aquest sentit, les tècniques de recerca estan pensades per a capturar les experiències subjectives de les dones que han patit VG i, en particular, els efectes que la VG ha tingut en les mateixes dones i les seves vides. Per això, el focus de la nostra recerca és els efectes multidimensionals de la VG sobre la vida de les dones. Sobre la base dels efectes trobats, es construiran indicadors per a mesurar-los.

Tal i com s'ha mencionat abans, aquesta aproximació està basada en una perspectiva dels Estudis de dones, que intenta desafiar les formes dominants d'investigació, que tendeixen a ser androcèntriques, esbiaixades i cegues a les diferències de gènere i, per això, són incapaces d'entendre la realitat social com un tot²⁸. Així, l'ús de metodologies qualitatives i participatives ens permetrà reconstruir conceptes i parlar l'atenció sobre altres de nous, per tal d'avançar en l'anàlisi d'un fenomen que té les seves arrels en les relacions i els rols de gènere.

Les metodologies qualitatives i participatives ens permetran recuperar la veu de les actrius reals del fenomen estudiat, és a dir, de les dones que han patit VG. Així, les experiències de les dones ens alertaran sobre les limitacions dels conceptes i indicadors existents i ens donaran informació sobre els factors que necessitem considerar per dissenyar indicadors dels efectes de la VG.

Les tècniques de recerca que utilitzarem són les següents:

---

²⁷ Mirar la definició de la pàgina anterior.

²⁸ Espinar Ruiz, E. (2006) *Violencia de género y procesos de empobrecimiento*. Córdoba. Servicios de publicaciones de la Universidad de Córdoba.

- A. Entrevistes individuals a dones que han patit VG en el context de la parella i en l'àmbit del treball.
- B. Grups de discussió amb persones expertes.

Utilitzant metodologies qualitatives, com és el cas del GVEI, la selecció de les entrevistades és més important que el número concret d'entrevistes. En aquests sentit, la present investigació no aspira a ser representativa però sí que busca la qualitat i pretén proporcionar una aproximació en profunditat sobre els efectes de la VG en el context de parella i en l'àmbit laboral per a les dones. Per aquesta raó, les entrevistades han de ser seleccionades considerant determinades categories rellevants en relació amb el subjecte d'estudi. No obstant, es preveu cert grau de flexibilitat.

Seguidament, es detallaran algunes directrius per a realitzar el treball de camp i per a seleccionar les entrevistades.

A. Entrevistes individuals amb dones

Les entrevistes individuals poden ser definides com a "reunions cara a cara entre l'entrevistador/a i l'entrevistat/da per a entendre les perspectives de les persones entrevistades en relació amb les seves vides, experiències o situacions, d'acord amb les seves paraules"²⁹. La entrevista està pensada per a crear un espai de diàleg entre la persona entrevistadora i l'entrevistada, on l'actor real és l'entrevistada.

Així, les dones entrevistades tindran llibertat per a subratllar els punts importants, fer-ne sorgir de nous, expressar les seves experiències, etc. Així, aquesta tècnica ens permetrà tenir informació integral i entendre les experiències de les dones en relació amb els efectes que la VG ha tingut en les seves vides.

2.1. Grup diana

El grup diana de la recerca del GVEI està constituït per:

- Dones en situació de majoria d'edat: d'acord amb la *Convenció de Nacions Unides sobre els Drets dels infants* (1990), un infant és qualsevol persona amb

---

²⁹ TAYLOR, S.J. and BODGAN, R., *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona, Paidós, 1992.

menys de 18 anys i, per això, ens centrarem en dones que tinguin com a mínim 18 anys.

- Dones que han patit VG en el context de la parella i/o dones que han patit VG en el lloc de treball.

2.2. Mostra i criteris per a la selecció de les dones

La **mostra** del projecte de GVEI estarà constituïda per 15 dones a cada país (60 en total). La distribució serà la següent:

- Espanya i Estònia: 8 dones que hagin patit VG en la parella i 7 dones que hagin patit VG en el lloc de treball.
- Finlàndia i Itàlia: 7 dones que hagin patit VG en la parella i 8 dones que hagin patit VG en el lloc de treball.

El **criteri** per a la selecció de dones serà:

- **Nacionalitat:** considerant els fluxos de migració a la UE, la diversitat inherent a la nostra societat i el factor que les dones immigrants estan menys protegides i són més vulnerables a l'hora de patir VG, és important incorporar les dones immigrants a la mostra. En molts països, les estadístiques sobre VG constaten que les dones immigrants pateixen VG en un grau major que les dones autòctones. No obstant, per al GVEI, intentarem incloure les dones immigrants proporcionalment a la seva representació dins la societat en general. Almenys cal incloure una dona migrada a cada grup (VG a la parella i al lloc de treball).
- **Grup ètnic:** com a mínim, s'ha d'incloure una dona d'un grup ètnic no majoritari a cadascun dels grups. Millor si es pot incloure més d'un grup ètnic.
- **Edat:** del total de dones dels dos grups (parella i treball), cal que n'hi hagi 5 a cadascun dels següents grups: 18-30, 31-45, i +45 anys.
- **Expressions de violència (física, psicològica, sexual i econòmica):** s'ha d'incloure una dona en cada cas per a les dones que han patit VG a la parella. Per les dones que hagin patit VG al lloc de treball, almenys cal incloure una dona havent patit violència psicològica, una altra que hagi sofert violència sexual i una altra que hagi patit violència econòmica. Pel cas de la violència física al lloc de treball, com que pot ser molt difícil trobar una dona que n'hagi patit, no serà un criteri requerit encara que seria desitjable. No obstant, som conscients que, en alguns casos (gairebé tots en el context de la parella) aquestes expressions de violència poden tenir lloc de forma combinada mentre que en altres casos poden tenir lloc de forma individual.

- **Sectors econòmics per la VG en el lloc de treball:** tenint en compte que les realitats dels 4 països poden ser una mica diferents, el nostre propòsit és el de considerar 3 sectors econòmics: serveis, indústria i educació. Cada equip soci pot adaptar la mostra a la realitat de l'Estat però almenys calen dones que estiguin treballant en 2 d'aquests sectors. També cal que s'incorporin dones treballant en sectors feminitzats.
- **Relacions laborals:** per a la selecció de dones que pateixen VG a l'àmbit laboral, s'inclouran dones que hagin patit situacions de violència al treball dins del marc de les relacions laborals, és a dir entre treballador – treballadora o empresari – treballadora.

2.3. Aproximació i contacte amb les dones. Qüestions ètiques.

Cada entitat sòcia desenvoluparà la seva estratègia i utilitzarà les seves pròpies xarxes per aproximar-se i contactar amb les dones que participin en el treball de camp. No obstant, donarem algunes indicacions pel procés de contacte i entrevista al nostre grup diana.

- El contacte amb les dones es realitzarà a través d'entitats/organitzacions. Així, les dones arribaran mitjançant els recursos següents:

- Instituts de dones
- Associacions de dones
- Cases d'acollida
- Grups de suport
- Organitzacions sindicals
- Despatxos d'advocats

El criteri general per contactar amb aquestes organitzacions és que aquestes siguin sensibles al gènere i no victimitzin a la dona.

- Com a recerca coherent amb l'epistemologia feminista, els drets i el respecte a les dones serà garantit en tot el procés de recerca. En aquests sentit, les dones participaran voluntàriament i posaran les condicions per a dur a terme l'entrevista (ex. el lloc). L'entrevistadora promourà un ambient segur i actuarà sense victimitzar la dona. La seguretat de la dona és el més important i, en aquests sentit, podem facilitar aigua, suc i espai per reposar. També hem de ser comprensives i deixar-les aturar si ho necessiten.

- La tècnica utilitzada serà la d'entrevistes en profunditat. Un guió d'entrevista amb les dimensions que han de ser explorades serà facilitada. Les entrevistes seran gravades i transcrites.
- Es garantirà la confidencialitat i l'anonimat. Donat que les entrevistes seran gravades, cada Estat aplicarà les seves normes relacionades amb la protecció de les dades personals.
- L'entrevistadora tindrà en ment, i treballarà en acord amb, la finalitat de la recerca i la guia bàsica de l'entrevista.
- La flexibilitat serà una clau del desenvolupament de les entrevistes; això significa que molts cops caldrà més d'una trobada amb la dona i d'altres no caldrà, el temps de l'entrevista pot ser variable, etc.
- Cada equip de treball nacional enviarà una carta a les entitats i posteriorment a la dona, explicant el marc de la recerca (projecte Daphne, entitats sòcies participants, etc.), objectius i resultats esperats. La carta també dirà que la recerca respectarà l'anonimat i la confidencialitat de les dades.
- Quan sigui possible, es facilitaran els resultats del projecte a les entitats i a les dones que hagin participat al treball de camp.

Tenint en compte que el procés metodològic serà una mica flexible i adaptat a les realitats nacionals, una vegada hàgim fet la selecció de la mostra i els grups hagin estat formats, cada equip nacional elaborarà un breu document de la metodologia, subratllant aquelles particularitats del seu procés de selecció així com també del seu propi procés metodològic (vies per les quals s'ha contactat amb les dones, composició de la mostra, període de les entrevistes, grups ètnics i les nacionalitats, etc.). aquesta informació serà recopilada per SURT i afegida al document present “ Marc teòric i metodològic”.

2.4. Guia per l'entrevista

La forma d'entrevista que s'utilitza en el projecte GVEI és l'entrevista semi-estructurada. Aquesta modalitat està a mig camí entre les entrevistes obertes i les tancades. En aquest cas, l'investigadora té una llista de temes per a guiar l'entrevista i el seu rol és encarar l'entrevista cap als temes que s'esperen.

Així doncs, la guia presentada en aquesta secció inclou les dimensions que caldria cobrir durant l'entrevista. Ha estat elaborada sobre la base de l'experiència de treball de SURT amb dones patint VG i de la recerca de fonts secundàries desenvolupada durant la primera fase del projecte.

Donat que és una recerca qualitativa, cada entrevista tindrà el seu propi ritme i desenvolupament, ja que la dona en serà la protagonista real. No obstant, l'entrevistadora hauria de tenir en compte que totes les 9 dimensions haurien de ser abordades. Pot passar, també, que altres no contemplades inicialment després resultin rellevants.

Per tal d'aconseguir l'objectiu de les entrevistes en profunditat i garantir l'accent en l'entrevistada, és important no començar l'entrevista amb qüestions massa directes, les quals implicarien que l'entrevistadora defineix la informació rellevant, sinó suggerint qüestions generals que permetin a l'entrevistada parlar lliurement sobre el que ella considera important- Un cop l'entrevistadora té informació sobre el context general de la vida de la dona, llavors pot centrar-se en temes més concrets o fer preguntes una mica més directes³⁰.

La guia de l'entrevista presentada a continuació té l'objectiu d'orientar l'entrevista, clarificar i vigilar que els objectius de la recerca es mantinguin. Tal i com Gabàs³¹ suggereix, el guió és una eina de suport que no s'ha de considerar mai un qüestionari estricte. Està basat en una llista temàtica, que recull les àrees generals que l'investigadora hauria de cobrir a l'entrevista. L'entrevistadora decidirà com i quan fer les preguntes.

Les dimensions a explorar són les següents:

- 1) **Salut:** efectes físics, sexuals/reproductius i psicològics. Estat posterior als episodis i a mig o llarg termini (si és possible).

Comparar com estava abans, durant i després (si s'ha acabat)

- Possibles efectes físics:
  - i. Mal de cap, soroll o mal orelles
  - ii. muscular; fractures
  - iii. hemorràgies
  - iv. commoció cerebral

---

³⁰ SURT, Gabàs, A. (2004) Theoretical and metodological framework, in the project GENDER INDICATORS AGAINST SOCIAL EXCLUSION, Transnational Exchange Programme Phase I and Phase II. Employment and Social Affairs. European Comisió (2002-2004).

³¹ Ídem.

- v. blaus, cops, talls, cremades,
- vi. anèmia, desmais
- vii. cansament, fatiga crònica
- viii. palpitations

- Psicològics:

- i. Trastorns alimentaris: menjar, no menjar
- ii. Sentiment de tornar-se boja
- iii. Desordres en el son
- iv. EPT
- v. Depressió
- vi. Tristesa, pors, angoixa
- vii. Pèrdua d'autoestima, de confiança
- viii. Auto-culpabilització
- ix. Soledat
- x. Sense vida pròpia
- xi. No tenir forces, estar enfonsada
- xii. Inseguretat
- xiii. Avergonyida

- Sexual/reproductiva:

- i. avortament
- ii. malalties de transmissió sexual
- iii. embarassos no desitjats

- Addiccions:

- i. Drogues
- ii. Alcohol
- iii. Psicofàrmacs

- necessitat d'anar al metge/atenció, quin tipus d'atenció rebuda. Valoració.
- ingrés a hospital

2) **Habitatge:** Abans, durant i després (si s'ha acabat)

- Necessitat de marxar degut als conflictes. On ha anat? Vivència.
- Mentre vivia a casa: sentiment de vergonya de cara als veïns?
- Sensació de perill a la llar? Si hi ha hagut canvi, a la nova?
- Pèrdua de la llar
- Dificultats per pagar el lloguer o hipoteca
- Problemes per trobar casa
- Necessitat d'anar a casa acollida. Vivència.

- Condicions/tipologia del nou habitatge i barri. Implicacions
- Diversos canvis de residència
- Vivència d'això. Implicacions
- Situació actual

3) **Legal:** processos legals que algunes dones poden haver enfrontat.

- Denúncia dels fets a la policia. Vivència.
- Declaració als jutjats. Conseqüències,
- Judici
- Compliment de la sentència per part de la parella i efectes per la dona
- Mesures de protecció preses, durant el procés judicial o com a conseqüència.
- Assistència legal durant el procés
- Sentiment de seguretat i protecció durant el procés
- Confiança en el sistema legal

4) **Econòmica:**

- Situació econòmica (abans, durant episodis i després): Autonomia econòmica o dependència. Empobriment? Canvi de pautes de despesa/estalvi respecte abans i durant/després?
- Pèrdua de control de la seva economia/finances
- Perjudicis econòmics a conseqüència dels incidents violents
- Problemes econòmics (arribar a final de mes)
- Necessitat de demanar ajuda econòmica o financera
- Pèrdues econòmiques (diners i objectes personals, per part d'ella o d'ell perquè els ha venut)
- Fonts d'ingressos a la llar actualment: propis/ dependència institucional/ajudes/prestacions

5) **Treball:** tant si estaven treballant com si no.

Situació formativa i laboral abans d'iniciar-se la violència.

I durant? Seguia treballant/formant-se?

Després?

Si treballaven: tipus de sector, economia productiva formal/informal?

- **Dones ocupades:**
  - i. Absentisme laboral. Perquè?
  - ii. Faltes de puntualitat
  - iii. Sancions econòmiques, mesures disciplinàries o altres (pèrdua feina, amenaces de ser reemplaçada en seva feina, etc).
  - iv. Problemes de concentració o eficiència

- v. Invalidesa per seguir fent la feina que feia com a conseqüència de l'experiència de violència
- vi. Baixes laborals. Perquè? Recepció a l'empresa.
- vii. Assetjament sexual
- viii. Amenaces d'acomiadament
- ix. Amenaces de pèrdua de la feina
- x. Amenaces de reducció de salari
- xi. Problemes de relació amb els i les companyes
- xii. Necessitat de deixar la feina. Perquè? Canvi de domicili, per seguretat (por a que la localitzés), per com es sentia/incapacitat.
- xiii. Vergonya a anar a treballar per lesions físiques. Absència a causa d'això.
- xiv. Por d'anar a treballar
- xv. Aïllament al lloc de treball
- xvi. Possibilitats de comunicar la situació a l'empresa i efectes sobre la seva feina i situació
- xvii. Formació continua

Resposta de l'empresa. Recepció de les baixes/absències per judici. Col·laboració de l'empresa per mantenir en secret, no passar-li la trucada del marit, ajuda per traslladar-te de centre de treball, etc.

- **Dones que no treballen** (abans – ha treballat mai o ho va deixar perquè ell li va dir? o com a conseqüència de la violència – per decisió pròpia o a causa d'ell?):
  - i. Dificultats de trobar feina com a conseqüència de l'estat físic o psicològic, pel nivell formatiu, etc.
  - ii. Dificultat de seguir un procés d'inserció. Quines característiques hauria de tenir.
  - iii. Dificultats per trobar feina i mantenir-la amb la seva situació.
  - iv. Rebuig d'oportunitats laborals, per l'autoestima
  - v. Accés a formació/itineraris. Possibilitats? Valoració?

6) **Fills/es:** tractar només els efectes sobre les dones en aquest àmbit, no sobre els fills.

- Custòdia
- Cura dels fills
- Responsabilitats econòmiques
- Si la dona és l'única responsable dels fills:
  - i. Dificultats econòmiques

- ii. Dificultats de conciliar
- iii. Dificultats de seguiment dels psicòlegs dels fills (efectes en elles d'haver-los d'acompanyar)
  - Si hi ha hagut canvi d'habitatge, com ha afectat als fills?
  - Dificultats d'educar/de comunicació/de relació amb els fills degut al seu estat psicològic, abans, durant i després de la violència.
  - Relació amb els fills, el model del pare, contradiccions com l'ha afectat a ella.

7) **Xarxes socials:**

- Pèrdua d'amics (diferència abans i després?)
- Suport de les xarxes?
- Sortides/vida social i de lleure
- Aïllament social/familiar
- Desconfiança en la gent
- Sentiment de sentir-se qüestionada per la família i els amics
- Dificultats de comunicació i socialització amb gent
- Dificultats en resoldre conflictes ordinaris
- Problemes per demanar ajuda i resposta obtinguda.
- Pèrdua del sentiment de pertinença
- Reducció en la participació en organitzacions comunitàries, voluntàries, polítiques o religioses, etc.
- arrelament

8) **Relacions amb els homes en general:** aquesta dimensió explora si l'experiència de VG té algun efecte sobre les dones a l'hora de relacionar-se amb homes:

- Et plantejes que en el futur puguis estar amb algun altre home? Veus possible una relació sana?
- Consideració dels homes en general. Tots els homes són iguals?
- Habilitat per comunicar-se amb homes
- Por dels homes en general

9) **Relacions íntimes:**

- Habilitat per tenir i mantenir una relació afectiva
- Actitud cap a les relacions sexuals
- Experiència de relacions sexuals: absència d'orgasme, dolor, manca d'apetit sexual
- Por de tenir una altra relació

B. Grups de discussió amb persones expertes.

El treball de camp del GVEI també preveu la realització de tres grups de discussió amb persones expertes. El propòsit d'aquests grups de discussió és el d'oferir informació suplementària a aquella facilitada per les dones i poder aconseguir una aproximació més a fons dels efectes de la VG a partir de l'experiència professional de les persones que treballen amb dones o fan recerca sobre aquest tema. En aquest sentit, tenim tres propòsits en quant a la composició dels tres grups de discussió:

1) Grups de discussió mixtos:

- Un grup de discussió multidisciplinar, aglutinant persones expertes del camp legal, de la psicologia, de l'antropologia, etc. tant de l'àmbit acadèmic, de les institucions públiques, sindicats,... com de les àrees d'intervenció amb dones que pateixen VG.
- Un grup de discussió compost de psicòlegs/es que intervenen amb dones que pateixen VG, duent a terme sessions de suport a dones de manera individual o grupal, donant-los-hi recolzament en el seu procés d'inserció laboral, etc.
- Un grup de discussió compost de professionals que ofereixen serveis a dones que pateixen VG tals com treballadors/es socials, professionals de cases d'acollida, etc.

2) Grups de discussió separats: dur a terme un o dos grups de discussió amb persones expertes i professionals que treballen amb VG en contextos de parella i un o dos altres grups amb persones expertes i professionals que treballen amb la VG a l'àmbit laboral.

3) Dos grups de discussió i entrevistes individuals amb professionals/persones expertes: si alguna entitat sòcia no pot dur a terme tres grups de discussió, una altra opció possible és la de conduir dos grups de discussió més algunes entrevistes individuals amb persones experts/professionals. Aquesta opció permetrà a les entitats sòcies que es trobin amb problemes d'agenda o que vulguin obtenir informació específica en aquells aspectes que no han estat coberts suficientment en els grups de discussió anteriors. És suficient amb que cada entitat sòcia justifiqui i expliqui la seva tria metodològica.

Tant la composició com la conducció del grup de discussió estan pensades per ser flexibles. En aquest sentit, cada entitat sòcia podrà conduir el grup de discussió a la seva manera (sense guia prèvia), només tenint en compte que en el que es centra la recerca és en analitzar els efectes multidimensionals de la VG, i la finalitat d'aquests grups de discussió és, per tant, d'obtenir una visió complementària d'aquests efectes a partir de la visió de persones expertes.

La persona que faciliti el grup ha de guiar el curs de la discussió, proposant temes, preguntes, etc., però de manera flexible. La finalitat és la d'obtenir informació dels efectes de la VG en les diferents dimensions considerades (o si n'hi ha algunes de noves, també d'aquestes), per tant, la persona facilitadora pot guiar la discussió tenint en compte aquest objectiu.

Els temes de la discussió seran proposats oralment (utilitzant el suport d'una presentació amb powerpoint si és necessari). És important no donar molta informació per tal de no influir a les persones participants. Ja que la idea és la d'aprofundir en els efectes de la VG en cada dimensió, una manera de facilitar la discussió podria ser la de començar centrant-se en cada dimensió i anar explorant els efectes que la VG té en cadascun d'elles, d'acord amb les persones expertes.

El número de persones que proposem per a realitzar un grup de discussió pot ser entre 4-7 persones.